

PAUL HAGU, SUOMI JA SUOMALAISET

TAPIO MÄKELÄINEN

Setukaisten ystävät ry:n puheenjohtaja
tapio.makelainen@tuglas.fi

Paul Hagu on lähentänyt suomalaisia ja setoja monilla eri tavoilla. Hän on esitellyt Setomaata, setoja ja heidän kulttuuriaan Suomessa ja suomalaisille jo vuosikymmenten ajan.

TUGLAS-SEURAN MATKAT SETOMAALLE

1980-luvun viimeisinä vuosina ja 1990-luvulla Tuglas-seura järjesti melkein joka kesä suomalaisille matkan Setomaalle. Matkanjohtajana ja matkojen suunnittelijana toimi Tapio Mäkeläinen ja asiantuntijaoppaana useimmiten Paul Hagu. Sadat suomalaiset saivat noiden matkojen ja Paul Hagun samoina vuosina eri puolella Suomea pitämien luentojen avulla ensimmäiset tietonsa Setomaasta, setoista ja näiden rikkaasta kulttuurista. Paulille oli kunnia-asia opettaa jokaisella matkalla kaikille suomalaisille ainakin yksi setonkielinen laulu: ”Pirgo sōitse Petseride”. Paul Hagu oli ensimmäinen seto, jonka matkojen ja luentojen osallistujat näkivät ja jonka he kuuluivat kertovan Setomaasta ja setoista – Hagu oli siis todellinen Setomaan ”kulttuuri- ja ulkoministeri”. Monista edellä mainituista suomalaisista on tullut Paulin hyviä ja uskollisia ystäviä. Ja myös Setomaan ystäviä!

SETUKAISTEN YSTÄVÄT RY:N PERUSTAMINEN

Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry järjesti 9.–13.6.1994 matkan Setomaalle akateemikko Pertti Virtarannan (1918–1997) johdolla. Käytännön matkanjohtajana toimi Tapio Mäkeläinen. Matkan aikana tavattiin useita setovaikuttajia, muun muassa Paul Hagu.

Matkan aikana, illalla 11.6.1994 Setomaalla Värskassa pidetyssä ideapalaverissa Markku Kärki, Hannu Nikkilä, Tapio Mäkeläinen ja Tapani Pitkänen päättivät perustaa Suomeen järjestön, joka yhdistäisi suomalaisia setojen ja Setomaan ystäviä. Suuri osa matkalaisista tuki ajatusta ja halusi ryhtyä yhdistyksen jäseneksi.

KUOPION SEMINAARI

Tuglas-seura järjesti yhteistyökumppaniensa kanssa 7.–9.10.1994 Kuopiossa kansainvälisen seminaarin ”Idän viimeiset vartijat länttä vastaan”. Seminaarin ideoivat professori Seppo Suhonen (1938–2010), Tapio Mäkeläinen ja Paul Hagu, joka tietenkin myös luennoi seminaarissa. Alustajia seminaarissa oli Suomesta, Karjalasta, Virosta, Setomaalta ja Saamenmaasta.

Seminaarin viimeisenä päivänä (9.10.1994) parikymmentä setukaisten ystävää Suomesta pohti professori Seppo Suhosen johdolla Setukaisten ystävät -nimisen yhdistyksen perustamista. Tutustuttiin Tapio Mäkeläisen laatimaan sääntöehdotukseen. Päätettiin, että yhdistys perustetaan myöhemmin syksyllä ja todettiin, että perustava kokous on syytä pitää Helsingissä, jotta mukaan saataisiin lisää asiasta kiinnostuneita.

SETUKAISTEN YSTÄVÄT RY:N PERUSTAMINEN

26.11.1994 Helsingin yliopiston tiloissa pidetyssä perustavassa kokouksessa Markus Forsblom, Kristiina Koskivaara, Aira Kuronen, Elina Lehti-Kunnas, Tapio Mäkeläinen, Pentti Pekonen, Irmeli Pääkkönen, Seppo Suhonen ja Pertti Virtaranta päättivät perustaa Setukaisten ystävät -nimisen yhdistyksen.

11.3.1995 järjestettiin ensimmäinen johtokunnan kokous. Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin professori Seppo Suhonen ja varapuheenjohtajaksi dosentti Osmo Pekonen, taloudenhoitajaksi valittiin Tapani Pitkänen ja sihteeriksi Tapio Mäkeläinen. Yhdistykseen hyväksyttiin 29 perustajajäsenen lisäksi viisi uutta jäsentä.

PEKO-EEPOKSEN JULKAISEMINEN

Setukaisten kansalliseepos Peko julkaistiin Suomessa Kuopiossa Snellman-instituutin kustantamana elokuussa 1995. Hankkeen puuhamiehet olivat Seppo Suhonen ja Paul Hagu, jotka molemmat kirjoittivat teokseen myös omat johdantonsa.

Snellman-instituutin ja Setukaisten ystävät -yhdistyksen edustajat (puheenjohtaja Seppo Suhonen, varapuheenjohtaja Osmo Pekonen sekä Tapio Mustonen) luovuttivat Peko-eeoksen ensimmäiset kappaleet presidentti Lennart Merelle ja Suomen Eduskunnan puhemies Riitta Uosukaiselle kahdeksannen kansainvälisen fennougristikongressin alussa 10.8.1995 Jyväskylässä. Snellman-instituutti lahjoitti eepoksen kaikille kongressin osallistujille, joita oli noin tuhat.

Paul Hagulle Peko-eeos luovutettiin juhlallisesti 19.8.1995 Setomaalla, Piusan hiekkakiviluolissa. Yhdistyksen johtokunnan jäsen, rehtori Tapio Mustonen piti Paul Hagulle mieleenpainuvan kiitospuheen.

Setukaisten ystävät ry:n johtokunnan jäsenet jakoivat eepoksia toisen Setomaan kuningaskunnan päivien osallistujille Obinitsassa 20.8.1995. Samana päivänä Paul Hagu valittiin toista kertaa Setomaan kuningaskunnan ylimmäksi käsikynhaltijaksi (*ülemsootska*).

20.8.1995 Setukaisten ystävät -yhdistyksen johtokunnan jäsenet neuvottelivat Paul Hagun välittämänä yhteistyöstä mm. Võron instituutin, Setukaisten kongressin puhemiehistön ja Setomaan eri kuntien edustajien kanssa.

27.–28.8.1995 Tapio Mäkeläinen ja Kimmo Pellikka toimittivat Paul Hagun avustamana Tallinnan, Tarton ja Setomaan setoille yli 3 000 Peko-eeposta, jotka Snellman-instituutti oli lahjoittanut setoille jaettavaksi.

IDÄN VIIMEISET RAJANVARTIJAT -SEMINAARIJULKAISU

Kuopiossa toimiva Snellman-instituutti kustansi vuonna 1995 teoksen ”Koltat, karjalaiset ja setukaiset: Pienet kansat maailmojen rajoilla” (Saarinen, Suhonen 1995). Suomenkieliseen julkaisuun on koottu kaikki syksyllä 1994 Kuopiossa pidetyn Idän viimeiset vartijat länttä vastaan -seminaarin luennot. Teoksen toimittajat olivat Seppo Suhonen ja Tuija Saarinen.

SETUKAISTEN YSTÄVÄT RY:N JUHLASEMINAARI

Syksyllä 2014 tuli kuluneeksi 20 vuotta Setukaisten ystävät -yhdistyksen perustamisesta. Asian juhlistamiseksi järjestettiin Helsingissä juhlaseminaari. Seminaari järjestettiin lokakuun kolmantena lauantaina, perinteisenä heimopäivänä. Heimopäivää, suomalaiselta nykynimeltään sukukansapäivää, on vietetty Suomessa, Unkarissa ja Virossa jo 1920-luvulta alkaen.

Seminaarissa tunnetut tutkijat Setomaalta, Tartosta ja Suomesta esittelivät Setomaan ja setojen kulttuurin eri osa-alueita. Paikalla oli tietenkin myös Paul Hagu, jonka esitelmän aiheena oli 20 vuotta Setomaan kuningaskunnan päiviä. Seminaarin järjestivät Setukaisten ystävät ja Pohjoisen etnografian seura.

Paul Hagun työ Suomessa ja suomalaisten keskuudessa siis jatkuu yhä. Olemme voineet nauttia tuon työn tuloksista sekä Suomessa että Virossa ja Setomaalla jo vuosikymmenten ajan.

KIRJALLISUUTTA

Saarinen, Tuija, Seppo Suhonen (toim.) 1995. *Koltat, karjalaiset ja setukaiset: Pienet kansat maailmojen rajoilla*. Snellman-instituutin A-sarja 19. Kuopio: Snellmann-instituutti.